

Ключевые слова: информация, информационное общество, образование, непрерывное образование, последипломное образование, дистанционное образование, информационные технологии, знание.

Pletnev M. V. Intellectual potential of the information society: the problem of continued and postgraduate education

In the conditions of information society the priority of knowledge production has become evident. As it is known, the amount of information is growing incredibly fast, and according to experts, the amount of knowledge is expanding twice more every five years. The need for getting new knowledge and education throughout life has become an essential part of nowadays educational practice. That is why continued, postgraduate and distance education has its own important place in the system of our education.

Key words: information, information society, education, continued education, postgraduate education, distance education, information technologies, knowledge.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК [378.091.2:004] – 047.58

Є. М. Хриков

**МОДЕЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ WEB 2.0
У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Необхідність моделювання інноваційної технології організації навчального процесу у вищому навчальному закладі обумовлюють декілька чинників. Першим таким чинником є необхідність забезпечення релевантності системи професійної підготовки реаліям сьогодення. Другий – поява нових засобів організації навчальної діяльності студентів. Третій – принципові зміни, які відбуваються у формуванні та розвитку особистості сучасної людини. Четвертий – поява нових спеціальностей, ефективну організацію професійної підготовки за якими не можна здійснити за допомогою традиційних підходів.

Теоретичне підґрунтя для моделювання інноваційної технології організації навчального процесу у вищому навчальному закладі створюють роботи А. Алексюка, А. Вербицького, Д. Демідова, В. Дьяченко, О. Падалки, Д. Чернилевського, О. Кучерявого, В. Огнев'юка, П. Стефаненко, А. Фурмана, М. Чошанова та інших.

У дисертаційних роботах останніх років представлено тільки окремі аспекти організації навчального процесу (І. Драч, О. Євдокимов,

О. Островерх, Л. Серкова), модернізації професійної підготовки (О. Жигло, А. Зубко, Н. Дворнікова) у вищих закладах освіти, розкрито сутність модульної системи навчання (Н. Білик, В. Коваленко, А. Комишан, І. Мищук, М. Сукнов).

З приводу робіт, обумовлених імплементацією болонських реформ, треба зазначити, що вони цілісно не охоплюють професійної підготовки у ВНЗ. Таким чином, наявні теоретичні наробітки не дозволяють системно перебудувати професійну підготовку фахівців.

Метою статті є моделювання технології організації навчального процесу на прикладі підготовки магістрів за спеціальністю „Управління соціальним закладом”, яка є новою для України, з якої відсутні освітні стандарти та дотепер навіть не обґрунтовано поняття „соціальний заклад”. У широкому сенсі соціальними закладами можна вважати заклади, які надають громадянам будь-які послуги – освітні, медичні, адміністративні, соціальні тощо. А у вузькому сенсі – тільки ті, що надають соціальні послуги незахищеним верствам населення, тобто громадянам, які потребують соціальної підтримки.

Для обґрунтування даної технології необхідно виокремити чинники, які впливають на організацію навчального процесу в магістратурі „управління соціальними закладами”. Серед них найбільш значущими є такі:

- відсутність підручників та навчальних посібників з більшості дисциплін спеціальності;
- розробленість значної кількості технологій організації професійної підготовки;
- відсутність досвіду підготовки фахівців даної спеціальності;
- високий рівень свідомості, самостійності, вмотивованості на навчання студентів;
- готовність студентів до використання Інтернет-технологій;
- наявність у більшості студентів досвіду керівної роботи або роботи в соціальній сфері.

Урахування перелічених чинників дозволяє визначити вимоги до технології навчального процесу в магістратурі:

- технологія повинна враховувати особливості сучасних студентів, які відрізняються високим рівнем свідомості, самоповаги, демократичності, вимогливості, орієнтовані на більш активну позицію в навчальному процесі;
- технологія повинна забезпечувати високий рівень теоретичної та практичної підготовки. Як відомо, традиційна технологія навчання орієнтована переважно на теоретичну підготовку студентів, яка забезпечується завдяки пануванню лекційно-семінарської системи навчання;
- технологія повинна передбачати високий рівень активності студентів. Ця властивість обумовлюється особливостями сучасних

студентів-магістрантів, більшість з яких працює, має життєвий досвід, орієнтована на позицію суб'єкта навчального процесу, суб'єкт-суб'єктні стосунки з викладачами;

- технологія повинна передбачати осучаснення функцій викладача, головною з яких стає організація навчальної, дослідницької, практичної діяльності студентів. Довгий час викладач ВНЗ був і поки що залишається переважно джерелом інформації для студентів. Така позиція не відповідає властивостям студентів, збільшенню обсягу накопиченої інформації, цілям професійної підготовки в сучасних умовах;

- технологія має передбачати використання традиційних та інноваційних форм та методів навчання. За тривалий час розвитку педагогічної науки розроблено значну кількість технологій та підходів до організації професійної освіти, деякі з яких мають фундаментальне значення та зберегли свою значущість до нашого часу;

- технологія повинна бути змодельована з урахуванням сучасного рівня розвитку інформаційних технологій. Суспільне життя, освітні процеси в наш час не можливі без використання інформаційних технологій. Ці технології дозволяють накопичувати, передавати, створювати інформацію, забезпечувати спілкування, взаємодію, спільну діяльність людей. Усі ці можливості можуть збагатити навчальний процес, підвищити його ефективність, зробити його більш відповідним нашому часу, особливостям студентів;

- технологія повинна базуватися на розроблених педагогічною теорією концепціях, методах та ідеях.

Ураховувати наведені чинники та особливості під час моделювання технології навчального процесу дозволяє концепція знаково-контекстного навчання, яку розробив А. А. Вербицький у 1991 р. [1] Ця концепція спирається на теорію діяльності, у відповідності до якої засвоєння соціального досвіду здійснюється в результаті активної діяльності суб'єкта. Організація навчання відповідно до цієї концепції базується на таких принципах: активності особистості; проблемності; єдності навчання та виховання; послідовного моделювання за допомогою форм навчальної діяльності слухачів змісту та умов професійної діяльності фахівців.

Як відомо, знаково-контекстне навчання – це форма активного навчання, змодельована для використання у вищій школі, яка орієнтована на професійну підготовку студентів. Ця форма реалізується завдяки системному використанню професійного контексту, поступового насичення навчального процесу елементами професійної діяльності.

Будь-яке теоретичне питання необхідно вивчати у зв'язку з виробництвом. Дана концепція пропонує два шляхи інтеграції практичної та теоретичної підготовки.

Перший. Програма будь-якого навчального предмету повинна містити такий теоретичний матеріал, який максимально наближений до практичних проблем конкретної професійної діяльності.

Другий. Ураховуючи практичні потреби професійної діяльності, необхідно визначати зміст теоретичних дисциплін професійного циклу. Якщо перший шлях передбачає просування від теорії до практики, то другий – від професії до теорії.

Знаково-контекстне навчання передбачає, що всі знання надаються та вивчаються тільки в контексті майбутньої професійної діяльності. Загальною основою різних методик стає професійний контекст, необхідність міжпредметних та міждисциплінарних зв'язків.

У процесі моделювання технології навчання вважаємо за доцільне спиратися на лабораторно-бригадний метод, який було створено в 20-ті роки ХХ століття [2, с. 45]. Як відомо, цей метод характеризують такі особливості:

- відмова від предметного принципу викладання;
- пріоритет емпіричних знань, спрямованість на вивчення виробництва, природи, суспільства;
- зміна функцій учителя від трансляції інформації до організації навчальної діяльності;
- використання групової форми навчальної роботи учнів.

Наступним методологічним підґрунтям процесу моделювання доцільно використовувати VEB 2.0 [3]. Запровадження Веб 2.0 в освіту передбачає використання нових мультимедійних технологій та Інтернету для підвищення якості професійної підготовки шляхом спрощення доступу до ресурсів та сервісів, а також за рахунок віддаленого обміну та співпраці членів мережевих спільнот.

Технологія VEB 2.0 базується на мережевих соціальних сервісах, які підтримують мимовільний шлях розвитку спільнот людей, зацікавлених у спілкуванні, обміні інформацією, розробці певних проблем. Такі спільноти створюються не за вказівкою згори, а складаються знизу-вгору за допомогою зусиль значної кількості формально незалежних учасників.

Використання мережевих сервісів створює умови для змістовного та інструментального збагачення діяльності магістрів та працівників соціальних закладів. Вирішенню завдань професійної підготовки можуть сприяти сервіси обміну знаннями, сервіси для створення підручників, сервіси Інтернет-спілкування, сервіси для збереження документів, сервіси для збереження фото-, аудіо- та відеоматеріалів, геоінформаційні системи та сервіси для зберігання закладок.

Саме VEB 2.0 перетворює створені інформаційні мережі в соціальні. Уважається, що зближення мережних комунікацій із соціальними (реальними) конкретизується саме у VEB 2.0. Мережа, що фактично виконує функцію соціального оператора, діє за допомогою нових комунікативних моделей, які регламентують та певною мірою контролюють діяльність усіх її суб'єктів.

Веб-сервіси 2.0 – це платформа соціальних сервісів і служб, що дозволяє будь-якому користувачеві, у нашому випадку магістру, працівнику соціального закладу, одержувати, створювати й бути

співавтором інформації, здійснювати синхронне й асинхронне спілкування в мережі.

Для організації навчального процесу у WEB 2.0 є потенційна можливість створювати особисту зону в мережі та мережеві співтовариства за інтересами.

Соціальну мережу можна розглядати як співтовариство людей, пов'язаних спільними інтересами, спільною справою або якимось іншими причинами для безпосереднього спілкування. Вона має певну множину соціальних об'єктів та деяку множину відносин у ній

Соціальна мережа визначається як особливий тип зв'язків між вузлами мережі, що відбираються або стихійно формуються залежно від цілей побудови конкретної мережі та цілей окремих її суб'єктів.

До особливостей соціальних мереж відносять:

- динамічність, візуалізацію інформації, інтерактивність, доступність, відкритість;
- використання он-лайн та офф-лайн взаємодії суб'єктів;
- децентралізація;
- саморозвиток мережі, перевага горизонтальних зв'язків суб'єктів;
- автономність вузлів мережі, відносність простору й часу.

Під час моделювання інноваційної технології організації навчального процесу доцільно спиратися на кейс-технологію [4]. Ця технологія дозволяє провести структурування змісту освіти, навчальних завдань, навчальної діяльності магістрантів, контрольних завдань та форм звіту майбутніх керівників соціальних закладів. Кейси повинні мати переважно комплексний характер, охоплювати зміст професійної підготовки, відповідати оптимальному обсягу самостійної роботи, передбачати участь усіх членів навчальної групи в реалізації навчальних завдань. Основою для розробки структури кейсів може бути теорія управління, яка системно охоплює діяльність керівників соціальних закладів.

Таким вимогам відповідає теорія створення умов. Відповідно до цієї теорії сутність управління соціальним закладом полягає у створенні прогностичних умов (визначення стратегії розвитку соціального закладу), соціальних умов (забезпечення реалізації безпосередніх функцій закладу), психологічних умов (формування психологічного клімату, стилю управління, створення системи мотивації, оптимальне розв'язання конфліктних ситуацій), організаційних умов (формування організаційної структури управління, організаційне забезпечення управління закладом), правових умов (забезпечення відповідності нормам права управлінських рішень, розробки посадових обов'язків, діяльності закладу), кадрових умов (здійснення підбору працівників закладу, підвищення їх кваліфікації, організація самоосвіти, оцінки діяльності), матеріально-фінансових умов (забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, залучення позабюджетних коштів, покращення матеріальної бази закладу), санітарно-гігієнічних умов (забезпечення стану закладу)

нормативним санітарно-гігієнічним вимогам), медичних умов (підтримка системи діагностики, профілактики захворювань працівників).

Ідеї кейс-технології доцільно використовувати з урахуванням усіх інших методологічних засад нової технології і в першу чергу VEB 2.0.

У якості ще однієї методологічної засади нової технології навчання доцільно використовувати проектний метод, який дозволяє упорядкувати навчальну діяльність магістрантів, оформити її результати та організувати її оцінку [5]. Доцільно, щоб проекти мали характер комплексних завдань, які охоплюють різні навчальні дисципліни та були реалізовані мікрогрупами магістрів (бригадами).

Прикладом такого комплексного завдання може бути наступне: створити базу положень про соціальні заклади (за допомогою Інтернет-технологій та відвідування соціальних закладів); проаналізувати, що в цих положеннях спільного, відмінного, як їх зміст відповідає законодавчим та нормативним документам; проаналізувати практику діяльності соціальних закладів та з'ясувати, наскільки вона відповідає положенням, законодавчим документам; під час відвідування соціальних закладів, бесід з працівниками, проаналізувати діяльність закладів та з'ясувати причини невиконання певних функцій та запропонувати шляхи їх оптимізації.

Для упорядкування діяльності магістрантів та її контролю доцільно запропонувати форму звітної таблиці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Функції соціальних закладів, передбачені законами, нормативними документами	Наявність даних функцій в положеннях про соціальні заклади	Причини невідповідності функцій соціальних закладів	Шляхи оптимізації функцій соціальних закладів

Для вивчення діяльності соціального закладу магістрантам необхідно буде проаналізувати плани роботи, посадові інструкції працівників, іншу документацію та провести співбесіди з працівниками та громадянами, яких вони обслуговують. Для цього необхідні методики аналізу документів та проведення бесід, які доцільно розробити разом із магістрантами.

Під час аналізу діяльності соціального закладу магістрант повинен збирати інформацію для різних кейсових завдань, які повинні відповідати структурі діяльності керівників цих закладів та структурі навчального плану.

Інтеграція запропонованих методологічних засад дозволяє визначити особливості нової технології професійної підготовки:

- зміна функцій та кількості лекційних занять, які повинні виконувати підготовчий, оглядовий характер;

- розробка системи комплексних міждисциплінарних завдань, форм фіксації інформації;
- використання VEB 2.0 для отримання, фіксації, трансформації, виробництва інформації;
- опора професійної підготовки на вивчення практики діяльності соціальних закладів, її моделювання, самостійну роботу студентів з інформацією.
- використання групової діяльності магістрантів під керівництвом викладачів;
- залучення для проведення занять на базі соціальних закладів їх керівників;
- використання для виконання навчальних завдань електронних курсів лекцій, інформації, отриманої під час вивчення соціальних закладів, інформації, отриманої за допомогою технологій VEB 2.0, інформації, отриманої під час групової проектної діяльності;
- залучення до створення навчального контенту за допомогою VEB 2.0 працівників соціальних закладів.
- організація контролю та оцінки результатів навчальної діяльності у формі захисту розроблених складових навчального контенту, комплексних завдань, проектів.

Реалізації нової технології може завадити: недостатня готовність викладачів до використання VEB 2.0 у навчальному процесі; недостатня готовність частини студентів до використання VEB 2.0; небажання більшості соціальних закладів надавати можливість магістрантам вивчати свою діяльність; обмеження в організації навчального процесу, які обумовлює традиційний навчальний план. Тому актуальною є проблема пошуку шляхів подолання можливих ускладнень у процесі запровадження нової технології.

Список використаної літератури

- 1. Вербицкий А. А.** Активное обучение в высшей школе : контекстный подход : метод. пособие. / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
- 2. Гончаренко С.** Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
- 3. Горошко Е. И.** Образование 2.0 – это будущее отечественного образования? Режим доступа : http://ifets.ieee.org/russian/depositary/v12_i2/pdf/12.pdf.
- 4. Долгоруков А.** Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения. Режим доступа : http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600.
- 5. Полат Е. С.** Метод проектов. – Режим доступа: <http://distant.ioso.ru/project/meth%20project/metod%20pro.htm>

Хриков Є. М. Моделювання технології організації навчального процесу з використанням VEB 2.0 у вищому навчальному закладі

У статті обґрунтовано інноваційну технологію організації навчального процесу у вищому навчальному закладі на прикладі підготовки магістрів спеціальності „управління соціальним закладом”. Ця технологія ґрунтується на концепції знаково-контекстного навчання, положеннях лабораторно-бригадного методу, WEB 2.0, кейс-технології, проектного методу. Головними особливостями цієї технології є зміна співвідношення теоретичної та практичної підготовки, аудиторних занять та самостійної роботи; зміна функцій викладачів; використання у процесі навчання можливостей інформаційних технологій.

Ключові слова: технології, навчальний процес, кейс-технології.

Хрыков Е. Н. Моделирование технологии организации учебного процесса с использованием WEB 2.0 в высшем учебном заведении

В статье обоснована инновационная технология организации учебного процесса в высшем учебном заведении на примере подготовки магистров специальности „управление социальным учреждением”. Эта технология базируется на концепции знаково-контекстного обучения, положениях лабораторно-бригадного метода, WEB 2.0, кейс-технологии, проектного метода. Главными особенностями этой технологии является изменение соотношения теоретической и практической подготовки, аудиторных занятий и самостоятельной работы; изменение функций преподавателей; использование в процессе обучения возможностей информационных технологий.

Ключевые слова: технологии, учебный процесс, кейс-технологии.

Khrykov Ye. M. The modeling of technology organization of educational process with the use of Web 2.0 in institution of higher education

The innovative technology of organization of educational process in institution of higher education on the example of preparation of masters on a specialty „management of social establishment” is grounded in the article. This technology is based on the concept of sign-context education, brigade-laboratory method, Web 2.0, case technology, project method. The main features of this technology are changes in the relationships between theoretical and practical preparation, class work and individual work; changes of the roles of the teachers; basis of educational process on the opportunities of information technology.

Key words: technologies, educational process, keyster technologies.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.